

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р Татяна Гаврилова Ангелова,

професор в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“

(н.ст., име, презиме, фамилия – акад. дл. във висшето училище или научна организация)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование *Педагогически науки*

професионално направление *Педагогика на обучението по ...*

докторска програма *Методика на обучението по български език и литература*

Автор: *Светла Тодорова Терзиева – Сариева*

Тема: *Формиране на умения за действия с текст чрез виртуална образователна среда в начална училищна възраст*

Научен ръководител: *доц. д-р Фани Бойкова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*

(акад. дл., н. ст., име, презиме, фамилия – висше училище или научна организация)

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-21-570 от 16.03.2023 г на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *Формиране на умения за действия с текст чрез виртуална образователна среда в начална училищна възраст* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование *Педагогически науки,*

професионално направление *Педагогика на обучението по ...,*

докторска програма *Методика на обучението по български език и литература*

Автор на дисертационния труд е Светла Тодорова Терзиева - Сариева – докторантка в (~~редовна~~ / задочна форма на обучение / ~~на самостоятелна подготовка~~) към катедра *Начална училищна педагогика* с научен ръководител доц. д-р Фани Бойкова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Светла Терзиева – Сариева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет (само за докторантите зачислени до 04.05.2018 г.);

Докторантът е приложил, 5 публикации по темата на дисертацията, присъстващи в Националния референтен списък на рецензирани издания. Наред с тях са посочени 3 предхождащи дисертационното изследване публикации, както и 16 помагала.

Бележки и коментар по документите (ако е необходимо – редукция на съответните бройки при евентуално препокриване по съдържание; отсъствие на документ(и), удостоверяващи публикуването; липса на пълнотекстово съдържание, и др.). Не е представен списък на забелязани цитирания.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Светла Терзиева- Сариева е родена 1966 г. Тя е магистър по начална училищна педагогика със специализация по руски език. Завършила е Техническия университет в София – Център за непрекъснато следдипломно обучение с основни застъпени предмети български език и литература и информационни технологии. Притежател е на първа и втора квалификационна степен. Била е учител в началния етап и по информатика. В момента работи като заместник-директор на НБУ „М. Лъкатник”, Бургас.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Разработваният от докторантката проблем се отличава с актуалност в научно и научно-приложно отношение в контекста на обучението по български език и литература в начален етап. В контекста на Пандемията и следпандемичните условия обучението на учениците от

начален етап във виртуална среда придобива все по-голяма острота и поражда необходимост от научни изследвания.

4. Познаване на проблема

Докторантката познава отлично състоянието на проблема за начално обучение във виртуална среда и демонстрира умения да изследва евристично аспекти, пряко отнасящи се до обучението по български език в начален етап.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Цялостната преценка за дисертационния труд е положителна. Конструираният дизайн на изследването е продуктивен и позволява да се изпълнят набелязаните задачи, както и да се постигнат значими резултати с приносен характер.

В първа глава при представяните теоретични постановки от текстолингвистиката, научните схващания за речевата комуникация, се демонстрира много добра осведоменост на докторантката.

Евристичните умения на С. Терзиева се проявяват при конструиране на дизайна на изследването, който включва адекватно набелязани обект, предмет, цел и задачи на изследването, както и добре формулирана хипотеза. Предпочетените изследователски процедури - опитно обучение, анкетен метод, моделиране, позволяват да се решат набелязаните задачи.

Втора глава е свидетелство за изследователските умения на дисертантката с експлицирането на технологичен модел за „формиране на умения за действия с текст чрез виртуална учебна среда в начална училищна възраст”. Технологичният модел има за цел да развие и усъвършенства методиката на обучение по български език за малките ученици във виртуална образователна среда, като се използват функционално ресурсите, предоставяни от тази среда. Ключова роля в този процес играе концептът за текст, тъй като речевата комуникация и присъствено, и в онлайн обучение се осъществява чрез текстове. Това решение на дисертантката е обосновано. Силна страна е визуализацията на технологичния модел чрез таблици и фигури.

Апробирането на технологичния модел е представено в **трета глава**. Тя се отличава с подчертано приносен характер. Прави се експериментална проверка на технологичния модел

в естествени условия на обучение – БНУ „М. Лъкатник”, гр. Бургас и ОУ „А. Страшимиров”, гр. Бургас. Целесъобразен е дизайнът за реализиране, който включва анкета за нагласите на началните учители, участници в експеримента, констатиращ и обучаващ (с формиращ характер) експеримент, придружен от протоколите на 27 урока. Прецизно са посочени изследваните лица от контролната и от експерименталната група, което позволява да се анализират резултатите от апробацията. Спазени са изискванията за провеждането на такава апробация.

Направените изводи произтичат от извършената опитна проверка и потвърждават формулираната хипотеза.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите могат да бъдат представени в две групи, както следва: научни и науч-но-приложни.

Към **научните приноси** могат да бъдат отнесени:

Набелязването на нов за изследване проблем – приложение на ресурси и инструменти за работа с текст в условия на виртуална образователна среда, предназначена за начален етап. Малко са проучванията в тази насока. Обучението от разстояние на малките ученици е истинско предизвикателство за началните учители и в това отношение предлаганият технологичен модел е продуктивно решение на проблемната ситуация.

На второ място конструираният технологичен модел е иновативен, свидетелства за евристичните умения на докторантката и е личен принос.

Апробацията на конструирания технологичен модел, който проследява нагласи на началните учители, констатиращ и обучаващ експеримент, е свидетелство за умения да се осъществява самостоятелно научно изследване.

Приносен характер имат събирането и обработването на данните от протоколите за осъществената изследователска дейност с учениците от целевата група.

Научно-приложните приноси обхващат:

Разработването на експериментални уроци върху предвиденото по програма учебно съдържание, като протоколите, табличното представяне позволяват да се използват в теорията и практиката на обучение по български език не само в началния, но и в прогимназиалния етап.

Изследването е придружено от грижлива документация, която позволява да се удостовери надеждността и валидността на резултатите.

Систематизирана е практически полезна информация за ресурси и инструменти, които са подходящи за работа с текст чрез виртуална образователна среда в начален етап.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

От представения списък на публикации по темата на дисертацията става ясно, че научните статии са представени в рецензирани авторитетни издания, което свидетелства за значимостта на публикационната дейност на дисертантката. Статиите представят теоретичната основа и дизайна на изследването така, че достигат до специализираната научна аудитория. Резултатите са достъпни за проверка и свидетелстват за приносите на Св. Терзиева.

Практическата приложимост на изследването намира израз и в работата на Св. Терзиева по проекти - **Умения за работа в екип по международни проекти: Let it grow - Project No: 2021-1-RO01-KA220-SCH-000029877** Conscious technology for the future - Project No:2018-1-TR01-KA229-058838_3 Exploring the curriculum through nature programs - Project No:2018-1-RO01-KA229-049254_5

Публикациите могат да бъдат класифицирани по вид (статии – 5 броя; популярни публикации – методически помагала 16 броя), по място на публикуване; статии в национални списания –5 броя; доклади в трудове на национални научни конференции, сесии и семинари – 1 брой; доклади в научни трудове на университети – 3 броя; по език, на който са написани (на български език – 5 броя), по брой на съавторите (самостоятелни – 5 броя).

9. Лично участие на докторанта(ката)

Представените приноси и получени резултати от проведеното изследване са лична заслуга на докторанта. Няма свидетелства за плагиатство, което се аргументира от становището на научния ръководител.

10. Автореферат.

Авторефератът напълно отговаря на изискванията на съответните правилници и отразява вярно съдържанието на дисертационния труд, както и посочва вярно основните резултати, постигнати в дисертацията.

11. Критични забележки и препоръки

Липсва описано по страници съдържание на дисертацията в представения основен текст. Това затруднява адекватното възприемане на дисертационния труд. В автореферата присъства такова описание. И още една техническа препоръка – на много места необосновано се използва полужир или Bold вместо нормален шрифт. Добре е да се представи списък на цитирания.

12. Лични впечатления

Споделяне на мнение от лични впечатления (ако има).

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Основната ми препоръка е да бъде издаден дисертационният труд след оформянето му в жанра на научна монография, за да достигне до повече специалисти от предметната област.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа *научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Светла Терзиева – Сариева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност педагогика на обучението по български език и литература, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Светла Тодорова Терзиева- Сариева в област на висше образование: педагогически науки, професионално направление педагогика на обучението по ..., докторска програма „Методика на обучението по български език и литература“.

19 май 2023 г.

Рецензент:

(подпис)

Проф. д-р Татяна Ангелова

(ак. дл., н. ст., име, фамилия)